

Mr. drs. C. Homan

Militaire interventies eigen belang en moraal

Nederlandse militaire inzet is vanzelfsprekend wanneer de territoriale integriteit of het onafhankelijk functioneren van ons land op het spel staat. In alle andere gevallen vormen goede bedoelingen en eigen belang vaak een diffuus palet van politieke overwegingen voor die inzet.

De gebeurtenissen rondom Libië hebben weer eens de vraag doen rijzen onder welke voorwaarden een land militair ingrijpen elders steunt, of er ook nog aan wil deelnemen. Zo waren de NAVO-lidstaten Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk vrij snel voor de instelling van een *no-fly zone* terwijl de NAVO-lidstaten Duitsland en Turkije aanvankelijk tegen waren. Uiteindelijk gingen laatst genoemde toch akkoord, maar Duitsland trok wel zijn bemanningsleden uit de AWACS-vliegtuigen terug.

NAVO consensus

Het bondgenootschap worstelt sinds de Koude Oorlog nog altijd met het identificeren van gemeenschappelijke dreigingen, zeker nu de alliantie 28 lidstaten telt met uiteenlopende meningen hierover. Het nieuwe Strategisch Concept van de NAVO dat op de top in Lissabon werd goedgekeurd, is dan ook meer een verklaring van intenties dan een inhoudelijk document. Alle lidstaten moesten er mee instemmen. Een dergelijk document moet dus wel een compromis-karakter uitademen.

Bekend is dat de nieuwe lidstaten in Oost-Europa vooral belang hechten aan de nadrukkelijke vermelding van artikel 5, de collectieve verdediging. Zij denken dat Rusland zich wel weer eens agressief zou kunnen manifesteren. Landen als de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk vinden echter vooral dat mondiale dreigingen een militair optreden ver buiten het NAVO-verdragsgebied vereisen.

Voor operaties buiten het NAVO-verdragsgebied dient er uiteraard politieke consensus tussen de lidstaten te bestaan. Dit betekent echter nog niet dat een lidstaat ook verplicht is een militaire bijdrage te leveren. Zo zag bijvoorbeeld Griekenland vanwege binnenlandse oppositie af van een actieve militaire bijdrage aan de NAVO-interventie in Kosovo in 1999. En wanneer lidstaten wel een militaire bijdrage leveren, maken zij soms voorbehouden (*caveats*) over de operationele inzet hiervan. Zo heeft bijvoorbeeld Duitsland voor de troepen in Afghanistan bedongen dat patrouilles voor donker terug moeten zijn op de thuisbasis en dat Duitse vliegtuigen 's nachts niet mogen vliegen.

Nationale consensus

In tegenstelling tot Denemarken en Duitsland, hoeft het Nederlandse Parlement formeel niet in te stemmen met een missie. Maar de regering hecht zeer aan een parlementaire meer-

Scherpe confrontaties in de Tweede Kamer over het uitzenden van een gevechtseenheid naar Bosnië (Kamerlid M. van Traa (PvdA) in debat met de minister van Defensie, A.L. ter Beek. Links de minister van Buitenlandse Zaken, P.H. Kooijmans, rechts de staatssecretaris van Defensie, B.J.M. baron van Voorst tot Voorst). Bron: NIMH.

derheid en is bereid daarvoor ook concessies doen. Zo vroeg het toenmalig lid van de Tweede Kamer Koenders bij de discussie in 2000 over de VN-missie in Ethiopië-Eritrea om ook Apache helikopters mee te sturen, ook al verklaarden de minister van Defensie, de Chef Defensiestaf en de militaire adviseur van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties tegenover kamerleden dat dit niet nodig was. Toch besloot de regering deze helikopters mee te sturen om zo een parlementaire meerderheid te verkrijgen. Ook bij de komende politiemissie naar Kunduz deed de regering concessies tegenover de Kamer. Dit staat wel op gespannen voet met het beginsel 'de regering regeert, het parlement controleert'.

Ethisch gezien domineert in de besluitvorming soms de 'gezindheidsethiek' boven de 'verantwoordelijkheidsethiek'. Bij eerst genoemde staan intenties, een zuiver geweten en een symbolisch gebaar centraal. Dit was bijvoorbeeld voor een belangrijk deel het geval bij de besluitvorming over de uitzending van een Nederlands bataljon naar Bosnië in 1993. Televisiebeelden van vermagerde gevangenen achter prikkeldraad en indirecte oproepen tot actie in de actualiteitenrubrieken droegen in belangrijk mate bij aan een groot politiekmaatschappelijk draagvlak voor uitzending. Toch, zo bleek naderhand, spraken de eerste bataljonscommandant, na zijn verkenning van het gebied en ook de Chef Defensiestaf van een 'mission impossible'. Deze twee militairen redeneerden vanuit de verantwoordelijkheidsethiek: de

consequenties van de beslissing stonden voor hen centraal. Voor hen vormden de effecten van hun keuze de leidraad bij de afweging tussen doel en middelen.

Belang en waarde

Vaak wordt beweerd dat de Nederlandse krijgsmacht tegenwoordig vooral wordt ingezet ter verdediging van waarden. De begrippen 'waarde' en 'belang' zijn echter moeilijk af te bakenen en worden vaak door elkaar gebruikt. Voor Nederland is de betekenis van het begrip waarde: de waarde die in de Grondwet wordt toegekend aan de handhaving en de bevordering van de internationale rechtsorde. Het is in ons land politiek en maatschappelijk ook meer acceptabel om over waarden in plaats van over belangen te spreken. Maar als handelsnatie van de eerste orde, is een goed functioneren van de internationale rechtsorde tevens een Nederlands (economisch) belang.

Een voorbeeld van de inzet van de Nederlandse krijgsmacht, waarbij zowel belangen als waarden een rol speelden, was onze missie in Uruzgan. Een belangrijke reden voor onze aanwezigheid betrof onze 'veiligheid'. Voorkomen moest worden dat Afghanistan weer een vrijhaven zou worden voor terroristische groeperingen waarvan de activiteiten uiteindelijk ook ons land zouden kunnen treffen.

Twee redenen die als 'waarden' konden worden aangemerkt, waren 'solidariteit' (wederopbouw van een door oorlogen geteisterd land) en de bevordering van 'mensenrechten'. De laatste reden die de regering noemde, was de 'geloof-

waardigheid' van met name de NAVO.

Ook bij de humanitaire NAVO-interventie in Kosovo speelden waarden en belangen een rol. Als redenen voor de interventie voerde de NAVO aan dat de Servische activiteiten in Kosovo een humanitaire noodsituatie hadden gecreëerd, dat de Serven misdrijven pleegden tegen de menselijkheid en dat het gebruik van geweld door het Milošević regime tegen de Albanese Kosovaren op gespannen voet stond met de mondiale normen van gemeenschappelijke menselijkheid. Maar naast deze humanitaire redenen, speelde ook eigen belang een rol. Zo bestond de zorg dat een langdurig conflict in de zuidelijke Balkan een massale vluchtelingencrisis in Europa teweeg zou brengen. Ook vreesde de NAVO dat wanneer ze de crisis niet zouden indammen, deze zich naar de buurlanden zou verspreiden, in het bijzonder Macedonië, Albanië en Bulgarije. Kortom, onder het etiket van humanitaire interventie gaan soms ook andere motieven schuil.

Noodzaak of keuze

In feite is slechts in twee gevallen een directe inzet van onze krijgsmacht vanzelfsprekend, namelijk wanneer de territoriale integriteit van ons grondgebied bedreigd wordt of het onafhankelijk politiek en maatschappelijk functioneren van ons land op het spel staat. De Amerikaan Richard Haass noemt dit een '*war of necessity*' (oorlog uit noodzaak). Het andere type oorlog noemt hij '*war of choice*' (oorlog uit keuze). Zoals boven is aangetoond, kunnen bij dit laatste type oorlog verscheidene motieven een rol spelen. <

Dutch Space
an EADS Astrium company

Smart Parafoil Autonomous Delivery System
Het zelfsturende parachutesysteem van Dutch Space voor een veilige en efficiënte bevoorrading op uitdagende locaties

SPADES
Family of Precision Airdrop Systems

www.dutchspace.nl

In samenwerking met